

DALSZE STUDIA NAD EUROPEJSKIMI PRZEDSTAWICIELAMI *FASCIOLA MAGNA* (BASSI, 1875) STILES, 1894. II. ROZMIESZCZENIE I BIOLOGIA PASOŻYTA W POLSCE

Praca ta jest dalszym ciągiem pierwszej części badań, mających charakter morfologiczny i ekologiczny (Ś l u s a r s k i, 1955).

Jakkolwiek rozwój *F. magna* został dokładnie prześlędzony w warunkach Ameryki Płn., to jednak do tej pory nie podjęto badań w odniesieniu do warunków europejskich. Z powyższych względów, a także z uwagi na potencjalne zagrożenie naszych przeżuwaczy dzikich i domowych przez amerykańskiego pasożyta, autor zamierzył kontynuować swą pracę w celu ujęcia rozmieszczenia oraz poznania biologii przywry w Polsce.

Dotychczasowe wyniki obecnie prowadzonych badań pozwoliły ustalić, że jelenie *C. elaphus canadensis* Erxl. sprowadzane były w końcu XIX w. do lasów położonych na terenie nadl. Pszczyna i Kobiór (RLP Rybnik), nadl. Żyglinek (pow. Tarnowskie Góry), nadl. Jaworzyna Śląska oraz na tereny RLP Bolesławiec na Dolnym Śląsku. Łowiska w wymienionych miejscowościach wchodzą w rachubę jako potencjalne siedliska *F. magna*. Stwierdzenie pasożyta w lasach bolesławieckich oraz sprawa zawleczenia go do Europy przez jelenie wapiti zostały omówione już wcześniej (Ś l u s a r s k i, 1954, 1955). Badania nad rozmieszczeniem *F. magna* objęły na razie lasy pszczyńskie i bolesławieckie. Dokonane w czasie jesiennej wyprawy r. 1955 sekcje specjalnie w tym celu odstrzelonych jeleni *C. elaphus* L., sarn *Capreolus (C.) capreolus* L. i danieli *C. (D.) dama* H. Smith wykazały duże rozpowszechnienie pasożyta u jeleni w lasach nadl. Bolesławiec. Ani w lasach pszczyńskich ani u innych (poza jeleniem) gatunków przeżuwaczy autor nie stwierdził występowania przywry. Znalezione okazy *F. magna* osiągały długość 70 mm i w kilku przypadkach występowały w towarzystwie *F. hepatica*. Na podstawie własnych obserwacji autor jest zdania, że obydwa gatunki, występując równocześnie w tym samym narządzie, zajmują zawsze właściwe sobie części wątroby i wywołują wyraźnie zróżnicowane, charakterystyczne dla siebie zmiany patologiczne. *F. hepatica* osiedla się wyłącznie w grubych przewodach żółciowych, natomiast *F. magna* zajmuje obwodowe części wątroby, tworząc grubościennie, nie wykazujące tendencji do wapnienia, wypełnione masą posokowatą, cysty pod torebką narządu.

Wyniki badań autorów amerykańskich wykazały, że żywicielami *F. magna* są często bydło i owce, dla których pasożyt ten jest bardzo chorobotwórczy. Badania autora w tym kierunku, mające na razie charakter teoretycznego wstępnego rozpoznania, dały wyniki pozytywne. Udzielone

autorowi nieopublikowane informacje przez Sprehna (1956) o znalezieniu pasożyta u bydła z okolic Zgorzelca (Görlitz) i Bolesławca (Bunzlau), a także przeprowadzony wywiad na wymienionych terenach pozwalają sądzić, że bydło europejskie, korzystające z pastwisk, które sąsiadują z lasami, opadniętymi przez *F. magna*, jest zarażone tym pasożytem. W najbliższym czasie autor przystąpi do ustalenia dalszych stanowisk pasożyta w Polsce u przeżuwaczy dzikich i domowych, a także do przygotowania materiału, który posłuży do wykonania serii doświadczeń nad biologią *F. magna* w naszym kraju.

ДАЛЬНЕЙШИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ЕВРОПЕЙСКИХ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ СОСАЛЬЩИКА *FASCIOLA MAGNA* (BASSI, 1875) *STILES*, 1894 (TREMATODA). II. РАСПРОСТРАНЕНИЕ И ЦИКЛ РАЗВИТИЯ ТРЕМАТОДЫ В ПОЛЬШЕ

Резюме

Работа является продолжением первой части исследований, касающихся морфологии и экологии (Слусарски, 1954, 1955). Автор решил выявить районы, куда завезены были из Северной Америки олени *vapiti*, а затем раскрыть в каких местностях этих районов находится *F. magna* — паразит, завезенный — вместе с упомянутыми жвачными животными, в Европу. Олени *C. elaphus canadensis* L. импортированы были в конце XIX в. в некоторые леса Нижнего и Верхнего Сленска (Болеславец, Пщина, Кобиор, Зыглинэк, Явожина Сленская). Вскрытия добытых оленей в Пщинских и Болеславицких лесах *C. elaphus* L., *C. (D.) dama* H. Smith, *Capreolus (C.) capreolus* L. указали на широкое распространение сосальщика у *C. elaphus* в Болеславицких лесах. В Пщинских лесах паразиты не были обнаружены. Найденные особи достигали 70 мм и иногда были наблюдаемы в печени того же самого хозяина совместно с *F. hepatica*. Типичные анатомо-патологические изменения, вызванные обоими видами, можно видеть одно наряду с другим.

FURTHER STUDIES ON THE EUROPEAN REPRESENTATIVES OF *FASCIOLA MAGNA* (BASSI, 1875) *STILES*, 1894. (TREMATODA). II. DISTRIBUTION AND LIFE-HISTORY OF THE LARGE AMERICAN LIVER FLUKE IN POLAND

Summary

This work is a continuation of the first part of the research of a morphological and ecological character (Slusarski, 1954, 1955). The author set himself the task of finding out the territories of this country, to which wapitis had been imported from North America and the sites where *F. magna*, the parasites brought by these ruminants to Europe, occurred in these territories. The *C. elaphus canadensis* Erxl. stags were imported in the end of the 19th century to some of the Lower and Upper Silesian forests (Bolestawiec, Pszczyna, Kobiór, Zyglinek, Jaworzyna Śląska). The post mortem examination of *C. elaphus* L., *C. (D.) dama* H. Smith, *Capreolus (C.) capreolus* L. shot in the Pszczyna and Bolestawiec forests showed a wide occurrence of the fluke in *C. elaphus* L. in state-run forests in the Bolestawiec District. The parasites were not observed in the Pszczyna forests. The specimens found reached a size of 70 mm and sometimes appeared together with *F. hepatica* in the liver of the same host. Typical anatomico-pathological changes caused by both species were observed to occur side by side.